

# Ansvar er ditt

Heike Kristine Bentsen  
30.10.2019



## Hensikt

Hvordan sikre seg mot  
(erstatnings) ansvar hvis en  
ulykke skjer?

## Opplevelsesturisme:

Havturisme

Fjellturer

Skiturer

Hundekjøring

Brevandring

Utsatt for vær og vind

Deltakere med begrenset erfaring fra de elementene aktiviteten foregår i – sjø, fjell, snø

Utenlandske turister med andre krav og forventninger til sikkerhet

Alkohol?

**Mange faktorer  
som tilsier at  
ulykker *kan* skje.**

# Ansvar for opplevelsesbedrifter

- Vilkår for erstatning, aktsomhetsnorm og aksept av risiko
- Eksempler på saker
- Hvor ligger terskelen for ansvar?
- Forsikring
- Litt om ansvarsfraskrivelser
- Hvordan sikre seg mot ulykker og mot ansvar?



# Grunnvilkår for erstatning

- Det må foreligge et ansvarsgrunnlag
- Det må foreligge en skade/et økonomisk tap.
- Det må være årsakssammenheng mellom den skadeutløsende handling/unnlatelse og tapet.



# Ansvarsgrunnlag

- Objektivt ansvar – ansvar uavhengig av skyld
  - «stadig, typisk, ekstraordinært»
  - Lovfestet eller ulovfestet
  - Eksempel: bilansvar, tivoli-loven, farlig fabrikk
- Subjektivt ansvar – skyldansvar (culpa)
  - Ansvar for den uaktsomme/uforsvarlige handling og/eller unnlatelse.
  - Lovfestet eller ulovfestet
  - Eksempel: Arbeidsgiveransvar, gårdeieransvar



# Skyld-/aktsomhetsansvaret

- Utgangspunkt og hovedregel: Det foreligger erstatningsplikt for den uaktsomme skadevoldende handling eller unnlattelse.
- Faktumavklaring er helt essensielt i denne typen saker.
  - Manglende avklaring av faktum kan fort gå ut over skadevolder selv om det er skadelidte som har bevisbyrden.

**Skadevolder/  
dere**



**Skadelidte/ gjest**

# Hva ligger i aktsomhetsvurderingen?

## Interesseavveining

- Skadevolder vs skadelidtes interesser
- Aktuell risiko vs dagliglivets risiko/ den risiko for skade som enhver må tåle i det moderne samfunn
- Hvilke interesser som utsettes for skade, for eksempel personskade vs skadevolders muligheter for og eventuelt hvor vanskelig det er å hindre skaden

Stiller seg forskjellig fra livsområde til livsområde.





# Hvor ligger lista for den aktsomme opptreden?

- Det er det alminnelige atferdsmønsteret på det enkelte livsområde som man skal knytte vurderingen til.

*Hva som rimeligvis bør kunne forventes av en innsiktsfull og normalt forstandig person som opptrer på det aktuelle området.*

# Aksept av risiko

## Medvirkning

- forhold på skadelidtes side som kan begrense eller utelukke erstatningsansvar for en skadevolder
- Utgangspunktet for uaktsomhetsvurderingen er skadevolders handlemåte
- Skadelidtes kunnskap og holdninger vurderes etter læren om aksept av risiko
- Medvirkning: erstatningen kan «settes ned eller falle bort for så vidt det er rimelig», dersom skadelidte «har medvirket til skaden ved egen skyld».
- **Aksept av alminnelig og påregnelig risiko, men ikke særlig/ ekstraordinær risiko, eller uaktsomme handlinger**

## Forts. aksept av risiko

«Også i forbindelse med «ekstremспорт» o.l. kan det ha betydning om arrangøren har gitt deltakerne relevant informasjon om sportens faremomenter, slik at de har fått en realistisk forståelse av den risikoen som de innlater seg på. Hva som skal kreves av informasjon, avhenger både av hvor åpenbar risikoen er og av skadelidtes egne forutsetninger for å vurdere risikoen. Det kreves mindre informasjon til profesjonelle enn til amatører, og mindre til voksne enn til barn»

# Sentrale momenter i aktsomhetsvurderingen

- Lov, forskrift eller regler om handlingsnorm.
- Risikoen for skade – skadeevnen.
- Risikoen for skade – skadens omfang (risiko for menneskeliv tilsier streng aktsomhetsnorm).
- Skadeevnen må være synbar eller påregnelig.
- Skadevolderens handlingsalternativ.

# Eksempler fra virkeligheten

## Ansvar

- Alpinbakke I – 2000
- Alpindom II – 2001
- Trampolinedom –LA - 2001
- Tropicandommen – LB – 2003
- Gymnastikkdommen 2004
- Badelanddommen – LG – 2008
- Rideskoledommen - 2018

## Ikke ansvar

- Spinningdommen 2019
- RIB-dommen – 2019
- Skihoppdom - 2019

# Alpinbakke I

Skiheisfirma ble kjent erstatningsansvarlig for fall i preparert bakke like ovenfor det ordinære anlegget

Faktum:

På vei nedover kjørte A først et stykke i løssnøen, men da snøen dels var råttent, kjørte hun inn i løypetraséen. Da hun var kommet et stykke nedover, falt hun.

Det er omstridt om hun falt og skled inn i en stein som lå like utenfor det preparerte partiet, eller om hun kjørte på steinen og falt.

Ansvar – men delt på grunna av medvirkning

«...må det generelt kreves at en alpinbakke som tilbys på kommersiell basis, tilfredsstillende strenge aktsomhetskrav. At alpinkjøring er blitt en folkesport i Norge, må få konsekvenser for aktsomhetsvurderingen. Bakkene oppsøkes av folk med ulike ferdigheter. Det er av varierende årsaker et stort skadepotensiale i slike bakker. Anleggseieren må sørge for å redusere risikoen innen rimelighetens grenser, hensett til forholdene på stedet, kostnadene ved sikringstiltak, og til alpinsportens egenart som en sport der fart er et sentralt element.

Skadepotensialet knytter seg i første rekke til utøvernes egen adferd, og det må kreves at de utviser en høy grad av aktsomhet. Men de må kunne forvente at de ikke møter ekstraordinære risikomomenter uten forvarsel. Dersom varsel ikke kan anses tilstrekkelig, må risikomomentet fjernes, eller det må foretas en spesiell sikring av stedet for å avverge ulykker.»

# Alpinbakke II

- En kvinne falt ned i en sprekke i snødekke utenfor preparert løype ved et alpinanlegg og ble alvorlig skadet. Sprekken var merket med et nett.
- Mellom parkeringsområdet og brettekket var det en preparert, smal, sikksakkformet trasé som ble benyttet som transportveg for prepareringsmaskinen, men som også kunne benyttes til nedfart.
- **Det sentrale spørsmålet i saken var om det var uaktsomt ikke å varsle brukere av anlegget om det ekstra faremoment snøsprekken representerte i så god tid at de hadde anledning til å velge en alternativ nedfart.**
- Tvil – men ansvar.



# Trampolinedom

- På et åpent og lett tilgjengelig areal tilhørende et kurssenter var det anlagt en trampoline som var beregnet for og i bruk av såvel voksne som barn. Trampolineduken lå i bakkenivå, mens det under duken var gravet ut en grop. En 31 år gammel mann hoppet på trampolinen, landet på duken i sittende stilling og slo enden ned i betongdekket i gropens bunn.
- Mannen var 190 og veide 105 kg, men trampolinen var beregnet på voksne også.
- Eier av virksomheten hadde også grunnet tidligere.
- Ansvar

# Slengtaudom

- Saken gjaldt erstatningsansvar for en kommune etter at en ung gutt ble skadet ved bruk av et slengtauanlegg som kommunen hadde fått utformet og satt opp.
- A var en veltrent gutt på snart 17 år og elev i 2. klasse på en videregående skole da ulykken skjedde i en kroppsøvingstime som ble holdt på Skansemyren. A hadde først varmet opp på idrettsplassen rett nedenfor slengtauanlegget og begynte så i en pause i timen på eget initiativ å bruke et av slengtauene. Etter at han hadde slengt seg på skrå flere ganger med stadig økende fart, mistet han taket i tauet, falt ned på hodet eller nakken og ble liggende på en grusvei nedenfor.
- Retten kom til at anlegget var brukt annerledes enn det som var naturlig.
- Ikke ansvar

# Badelanddom 2008

En mann ble skadet da en gutt hoppet fra en bro i et badeanlegg og traff mannen i hodet/ nakken idet han svømte under broen. Lagmannsretten fant at eieren av badeanlegget hadde opptrådt uaktsomt idet det tidligere var observert tilfeller av hopping fra broen uten at det var satt i verk forholdsvis enkle tiltak for å hindre hopping, såsom bedre rekkverk, skilting mv.

# Rideskoledommen

- En kvinne som ble varig skadet da hun ble kastet av en hest hun hadde leid på et hestesenter
- Objektivt ansvar for dyr
- Vurdering av om hun hadde akseptert risikoen.
- Ansvar – ikke akseptert risiko, uttalelser om at det er begrenset plass til aksept av risiko i saker med objektivt ansvar.

# RIB-dommen

- Utdrigningslag i Stavangerområdet hvor bruden brakk ryggen på RIB-tur.
- Ansvarsforsikring i Gjensidige.
- Forutsetning for utbetaling fra Gjensidige: at RIB-selskapet hadde opptrådt forsettelig eller uaktsomt.
- Spørsmål om «de krav skadelidte med rimelighet kan stille til virksomheten eller tjenesten» var tilsidesatt.

# Flertallet i lagmannsretten

- Flertallet legger til grunn at B **gjennomgikk sikkerhetsrutinene før turen startet** med deltakerne. Han har **forholdt seg til sikkerhetsrutinene, herunder instruksjoner i gjeldende forskrifter for denne type båter**. Han har **ført båten i samsvar med selvpålagte retningslinjer med en hastighet ikke utover 30 knop**. Han har videre **ført båten i hekkbølger på ca. 1 meter i samsvar med de rutiner han og selskapet har ved kjøring i hekkbølger**. Det er **ikke sannsynliggjort at han ikke kjørte kontrollert inn i bølgene**. **I samsvar med HMS-instruks holdt han god avstand akter for fergen** før han kjørte inn i bølgene. B opplevde ikke turen og passeringen av bølgene som spesiell. Det var en **ordinær tur**. Flertallet finner sannsynliggjort at det ikke skjedde noe ekstraordinært eller uventet i forhold til hvordan båten tok bølgene.
- Etter flertallets syn kan FjordEvents v/ B ikke bebreides for ikke å ha opptrådt forsvarlig ved gjennomføringen av RIB-turen. Hans oppfølging av A etter at hun ble skadet var også <sup>22</sup> resolutt og profesjonelt gjennomført

# Mindretallet i lagmannsretten

- Mindretallet peker på at **brudd på offentlige regler eller interne retningslinjer for driften, ikke er avgjørende for ansvarsspørsmålet**. Slike mulige brudd er faktorer som kan bidra til å skjerpe aktsomhetsvurderingen, men ansvar er ikke avhengig av det konstateres regelstridig atferd.
- **Avgjørende er om den ansatt i selskapet, B, kan bebreides for handlinger som står i årsaksforhold til den oppståtte skade...**
- ...Ved vurderingen av ansvarsskader, er det et sentralt **spørsmål om skadevolder burde ha opptrådt annerledes**.
- I dette tilfellet er **den alternative handling å unngå overraskende kjøring i bølger**, noe som kunne ha vært oppnådd enten ved å unnlate kjøring i hekkbølgene eller ved å opptre slik at kjøringen ikke kom så overraskende på deltakerne at de i praksis fikk liten mulighet til å reise seg og «flekse» med knærne.
- I vurderingen tar mindretallet også hensyn til **forsikringsmuligheten**, og til at virksomheten gjennom å tegne forsikringen i Gjensidige har betalt for skadevirkninger av uaktsomhet.

# Hvordan sikre seg mot ansvar hvis en ulykke skjer?

1. Gode HMS rutiner!
2. Opplæring av guider/ ansatte
3. Informasjon til gjestene

**Altså; på samme måte som man sikrer seg mot at ulykker skjer!**



# Forsikring?

## **JA!**

Kjenn din bedrift, hva driver den med av aktiviteter som krever en særskilt forsikringsgjennomgang.

Ansvar er ditt! Forsikring kan redusere de økonomiske konsekvensene av en ulykke.

Egenandel

# Ansvarsfraskrivelse?

## TJA

Aksept av risiko?

Informasjon om risiko er et moment i uaktsomhetsvurderingen

Ok for ting, vanskelig ved personskade, jo større skade, desto vanskeligere er det å nå gjennom med en aksept av risiko-betraktning

Kan uansett ikke fraskrive seg ansvaret for uaktsomhet

# HMS på 1-2-3 (4-5)



Kjenn din risiko,  
snakk med/  
involver de  
ansatte, og følg  
opp og korriger  
tiltak

# Hvor kan vi få hjelp til godt HMS arbeid?

Gratis risikostyringsverktøy for HMS

Kom-i gang-guide - HMS for Gründere

Eksempel på beredskapsplaner

Avviksskjema m.m.

**ARBINN.no**

Takk for meg!